

บทที่ ๒

กรอบการจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริต สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กฎหมายจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และ องค์การบริหารส่วนตำบล ต่างมีข้อบัญญัติไว้อย่างชัดเจน คือ ให้บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งสาม ประเภทดังกล่าวปฏิบัติราชการตามอำนาจหน้าที่ “ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน” ในท้องถิ่น และเพื่อให้บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ตระหนักถึงการปฏิบัติราชการให้เกิดประโยชน์สุขของ ประชาชนในท้องถิ่นดังกล่าว กฎหมายทั้งสามฉบับนี้จึงได้มีบทบัญญัติกำกับให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้อง ดำเนินการตามหลักการที่มีกฎหมาย ระเบียบเกี่ยวข้องดังต่อไปนี้กำหนดไว้ด้วย

- **การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี** ซึ่งเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์การบริหาร กิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ โดยเฉพาะในส่วนที่ว่าด้วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เพื่อบรรลุ เป้าหมายในการทำให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชนได้นั้น ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติราชการ ตามแต่ละภารกิจต้องเป็นไปโดยซื่อสัตย์ สุจริต มีขั้นตอนการดำเนินการที่โปร่งใส มีกลไกการตรวจสอบการ ดำเนินการได้ทุกขั้นตอน การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หากการดำเนินตามภารกิจนั้นจะก่อให้เกิด ผลกระทบต่อประชาชน

- **การมีส่วนร่วมของประชาชน** ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา การจัดทำ งบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจสอบ การประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่ กระทรวงมหาดไทยกำหนด

- **การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนจะได้เข้ามามีส่วนร่วม ตรวจสอบ** โดยให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับรายงานผลการดำเนินงาน การงบประมาณ การเงิน การจัดหาพัสดุ

การปฏิบัติราชการตามอำนาจหน้าที่ดังกล่าว ยังสอดคล้องกับคำสั่งคณะรักษาความสงบ แห่งชาติ ที่ ๖๙/๒๕๕๗ เรื่องมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบ ลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๗ มีความว่า :

“ ข้อ ๑ ให้ทุกภาคส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐ กำหนดมาตรการหรือแนวทางการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการทุจริตประพฤติมิชอบในส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐ โดยมุ่งเน้นในการสร้างธรรมาภิบาล ในการบริหารงาน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการตรวจสอบ เฝ้าระวัง เพื่อสกัดกั้นมิให้ เกิดการทุจริตประพฤติมิชอบได้”

หากพิจารณาถึงสิ่งที่มีส่วนจูงใจให้บุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้อำนาจหน้าที่ของตนไป ในทางที่ไม่ชอบ ประกอบด้วย ๒ ปัจจัยหลัก คือ

๑) **ปัจจัยภายใน** เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจิตสำนึกและความตระหนัก ในการปฏิบัติราชการด้วยความ ซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม จริยธรรม คำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนในท้องถิ่นเป็นที่ตั้ง ความมีจิตสำนึก และตระหนักในลักษณะดังกล่าวที่มั่นคง ไม่ขาดตกบกพร่อง แม้จะมีโอกาสและมีของมาล่อตาล่อใจมากมาย ขนาดไหน ก็ไม่อาจจูงใจ จุดดิ่งให้คนทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หลงใหลใช้อำนาจหน้าที่ไปหา ประโยชน์ให้ตัวเอง ในทางตรงข้าม หากจิตสำนึกและความตระหนักที่วามั่นคง ไม่นั่นคง มีปัญหา และประจวบ

เหมาะกับมีปัจจัยภายนอกที่จะกล่าวต่อไป จะยังมีส่วนชักนำให้มีการใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางที่ไม่ชอบ ไม่บังควร

๒) ปัจจัยภายนอก คือประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะได้รับ และโอกาสของความเสี่ยงต่อการทำให้ถูกลงโทษที่จะเกิดขึ้นจากใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ซึ่งในส่วนนี้จะเกี่ยวเฉพาะกับคนที่มีความบกพร่องในเรื่องจิตสำนึกและความตระหนักเท่านั้น เพราะตามประมวลกฎหมายอาญา คำว่า “โดยทุจริต” มีความหมายเดียวกันกับคำว่า “การแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบเพื่อตนเองหรือบุคคลอื่น” จึงไม่ใช่วิสัยของการทำงานเพื่อประโยชน์ของประชาชน โดยนัยนี้ การได้มาซึ่งประโยชน์ส่วนตนรวมถึงบุคคลอื่นจะเป็นปัจจัยอีกประการหนึ่ง ที่เป็นเหตุชักนำให้คนของรัฐใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางไม่ชอบ

ส่วน “ประโยชน์” ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจปรากฏตัวอยู่ในรูปแบบที่เป็น “ทรัพย์สิน” ซึ่งจะได้ทั้งสิ่งที่มีรูปร่างและไม่รูปร่าง แต่ต้องเป็นสิ่งที่มีความและอาจถือเอามาเป็นของตนเองได้

อย่างไรก็ตาม การได้มาซึ่งประโยชน์ส่วนตนไม่ได้เป็นคำตอบสุดท้าย ที่จะทำให้คนของรัฐตัดสินใจใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางไม่ชอบ เพราะแม้ประโยชน์ส่วนตนที่ได้รับจะมีมากมายสักปานใด แต่ถ้าการใช้อำนาจหน้าที่ดังกล่าวไปแล้ว มีเหตุทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการถูกลงโทษได้มาก คนของรัฐเองก็เกิดอาการลังเล ไม่กล้าเสี่ยงตัดสินใจทำความผิด และสิ่งที่จะทำให้การใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางไม่ชอบเกิดความเสี่ยงในลักษณะดังกล่าว ดังนั้นการทำให้การปฏิบัติหน้าที่ราชการมีขั้นตอนการดำเนินการที่โปร่งใส มีกลไกการตรวจสอบการดำเนินการได้ทุกขั้นตอน และคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น สำนักงาน ป.ป.ช. จึงได้พิจารณากำหนดให้มีการรอบการจัดทำ “แผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริต” สำหรับให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปปฏิบัติ ประกอบด้วยสาระสำคัญ ๒ ส่วน คือ

ส่วนที่หนึ่ง กำหนดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาการทุจริตที่เกิดจากปัจจัยภายใน ด้วยการปลูกและปลุกจิตสำนึกและมีความตระหนัก ในการปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีจริยธรรม การคำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งได้นำกลุ่มประชาชนและเด็กมารวมไว้ในส่วนนี้ด้วย เนื่องจากการดำเนินการตามประมวลจริยธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในส่วนที่ว่าด้วยมาตรฐานจริยธรรมอันเป็นค่านิยมหลัก ได้กำหนดไว้ประการหนึ่ง คือ “การสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนในท้องถิ่นประพடுத்தตนเป็นพลเมืองที่ดี ร่วมกันพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่คู่คุณธรรมและดูแลสภาพสิ่งแวดล้อม” ซึ่งได้กำหนดให้เป็นมติที่ ๑

อีกส่วนหนึ่ง กำหนดขึ้นเพื่อป้องกันการทุจริตที่อาจเกิดขึ้นได้จากปัจจัยภายนอก โดยให้ความสำคัญกับการดำเนินการให้มีการบริหารราชการที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน และคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้กำหนดไว้ในมติที่ ๒ – มติที่ ๔ มีสาระสำคัญ ดังนี้

มติที่ ๑ การสร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต ประกอบด้วย

๑.๑ การสร้างจิตสำนึกและความตระหนักแก่บุคลากรทั้งข้าราชการการเมืองฝ่ายบริหาร ข้าราชการการเมืองฝ่ายสภาท้องถิ่น และฝ่ายประจำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใน ๓ ลักษณะ ดังนี้

๑.๑.๑ สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการปฏิบัติราชการตามอำนาจหน้าที่ให้บังเกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนในท้องถิ่น

๑.๑.๒ สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการประพடுத்தตนตามประมวลจริยธรรม

๑.๑.๓ สร้างจิตสำนึกและความตระหนักที่จะไม่กระทำการอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์หรือการมีผลประโยชน์ทับซ้อน

๑.๒ การสร้างจิตสำนึกและความตระหนักแก่ประชาชนทุกภาคส่วนในท้องถิ่น

ใน ๓ ลักษณะ ดังนี้

- ๑.๒.๑ สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการต่อต้านการทุจริต
- ๑.๒.๒ สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการรักษาประโยชน์สาธารณะ
- ๑.๒.๓ สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการปฏิบัติตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

๑.๓ การสร้างจิตสำนึกและความตระหนักแก่เด็กและเยาวชน ใน ๓ ลักษณะ ดังนี้

- ๑.๓.๑ สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในความซื่อสัตย์สุจริต
- ๑.๓.๒ สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการต่อต้านการทุจริต
- ๑.๓.๓ สร้างจิตสำนึกและความตระหนักให้มีจิตสาธารณะ

มิติที่ ๒ การบริหารราชการเพื่อป้องกันการทุจริต ประกอบด้วย

๒.๑ แสดงเจตจำนงทางการเมืองในการต่อต้านการทุจริตของผู้บริหาร

๒.๒ มาตรการสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติราชการ ได้แก่

๒.๒.๑ สร้างความโปร่งใสในการบริหารงานบุคคลให้เป็นไปตามหลักคุณธรรม ทั้งในเรื่องการบรรจุแต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง/เงินเดือน และการมอบหมายงาน

๒.๒.๒ สร้างความโปร่งใสในการบริหารการเงิน งบประมาณ การจัดหาพัสดุ การใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินของทางราชการ โดยยึดถือและปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

๒.๒.๓ สร้างความโปร่งใสในการให้บริการสาธารณะ/บริการประชาชน เพื่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ประชาชนโดยทั่วถึงกันและไม่เลือกปฏิบัติ

๒.๓ มาตรการการใช้ดุลยพินิจและใช้อำนาจหน้าที่ให้เป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยดำเนินการให้มีกิจการ ดังนี้

๒.๓.๑ มีการจัดทำแผนภูมิขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินการเกี่ยวกับการบริการประชาชนรายละเอียดที่เกี่ยวข้องในแต่ละขั้นตอน เปิดเผย ณ ที่ทำการและในระบบเครือข่ายสารสนเทศขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๓.๒ มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการสั่ง อนุญาต อนุมัติ ปฏิบัติราชการแทนหรือการดำเนินการอื่นใดของผู้มีอำนาจในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๔ การเชิดชูเกียรติแก่หน่วยงาน/บุคคลในการดำเนินกิจการ การประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นที่ประจักษ์ ในลักษณะดังต่อไปนี้

- ๒.๔.๑ มีความซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม จริยธรรม
- ๒.๔.๒ ให้ความช่วยเหลือกิจการสาธารณะของท้องถิ่น
- ๒.๔.๓ ดำรงตนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

๒.๕ มาตรการจัดการในกรณีได้ทราบ หรือรับแจ้ง หรือตรวจสอบพบการทุจริต

๒.๕.๑ ดำเนินการให้มีข้อตกลงระหว่างบุคลากรในองค์กรได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต มีคุณธรรม จริยธรรม และการบริหารราชการกิจการบ้านเมืองที่ดี

๒.๕.๒ มีการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานราชการ จังหวัด อำเภอที่ได้ดำเนินการตามอำนาจหน้าที่เพื่อการตรวจสอบ ควบคุม ดูแลการปฏิบัติราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒.๕.๓ ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย กรณีมีเรื่องร้องเรียนกล่าวหาบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ปฏิบัติราชการตามอำนาจหน้าที่โดยมิชอบ

มิติที่ ๓ การส่งเสริมบทบาทและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ประกอบด้วย

๓.๑ จัดให้มีและเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในช่องทางที่เป็นการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้มีส่วนร่วมตรวจสอบการปฏิบัติราชการตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ทุกขั้นตอน โดย

๓.๑.๑ จัดให้มีศูนย์ข้อมูลข่าวสารตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของทางราชการ

๓.๑.๒ มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ การเงิน การจัดหาพัสดุ การคำนวณราคากลาง รายงานผลการปฏิบัติงาน เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการที่กฎหมาย ระเบียบ กฎข้อบังคับ ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเผยแพร่ให้ประชาชนทราบและตรวจสอบได้

๓.๑.๓ มีการปิดประกาศ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการที่เป็นประโยชน์กับการมีส่วนร่วมตรวจสอบของประชาชน

๓.๒ การรับฟังความคิดเห็น การรับและตอบสนองเรื่องร้องเรียน/ร้องทุกข์ของประชาชน โดย

๓.๒.๑ มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ในการดำเนินกิจการ ตามอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะการดำเนินกิจการที่จะมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ และสุขอนามัยของประชาชนในท้องถิ่น

๓.๒.๒ มีช่องทางให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถร้องเรียน/ร้องทุกข์ได้โดยสะดวก

๓.๒.๓ มีรายงานหรือแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้ประชาชนผู้ร้องเรียน/ร้องทุกข์ ได้ทราบถึงการได้รับเรื่อง ระยะเวลา และผลการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียน/ร้องทุกข์

๓.๓ การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดย

๓.๓.๑ ดำเนินการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา การจัดทำงบประมาณ

๓.๓.๒ ดำเนินการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดหาพัสดุ

๓.๓.๓ ดำเนินการให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงาน

มิติที่ ๔ การเสริมสร้างและปรับปรุงกลไกในการตรวจสอบการปฏิบัติราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย

๔.๑ มีการจัดวางระบบและรายงานการควบคุมภายใน ตามที่คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดินกำหนด โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการให้มี

๔.๑.๑ มีการจัดทำและรายงานการจัดทำระบบควบคุมภายในให้ผู้กำกับดูแล

๔.๑.๒ มีการติดตามประเมินระบบควบคุมภายใน โดยดำเนินการให้มีการจัดทำแผนการปรับปรุงหรือบริหารความเสี่ยง และรายงานผลการติดตามการปฏิบัติตามแผนการปรับปรุงควบคุมภายในให้ผู้กำกับดูแล

๔.๒ การสนับสนุนให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบการปฏิบัติ หรือการบริหารราชการตามช่องทางที่สามารถดำเนินการได้ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการให้มี

๔.๒.๑ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบ กำกับ ดูแลการบริหารงานบุคคล เกี่ยวกับการบรรจุ แต่งตั้ง โอน ย้ายข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง

๔.๒.๒ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบ กำกับ ดูแลการบริหารงบประมาณ การรับ-จ่ายเงิน การหาประโยชน์จากทรัพย์สินของทางราชการ

๔.๒.๓ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบ กำกับ ดูแลการจัดหาพัสดุ

๔.๓ การส่งเสริมบทบาทการตรวจสอบของสภาท้องถิ่น ประกอบด้วย

๔.๓.๑ ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสมาชิกสภาท้องถิ่นให้มีความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องได้กำหนดไว้

๔.๓.๒ ส่งเสริมสมาชิกสภาท้องถิ่นให้มีบทบาทในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหารตามกระบวนการ และวิธีการที่กฎหมาย ระเบียบที่เกี่ยวข้องได้กำหนดไว้ โดยไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด

๔.๔ เสริมพลังการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community) และบูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อต่อต้านการทุจริต ประกอบด้วย

๔.๔.๑ ส่งเสริมให้มีการดำเนินการเฝ้าระวังการทุจริต

๔.๔.๒ บูรณาการทุกภาคส่วนเพื่อต่อต้านการทุจริต

การจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นเครื่องมือทางการบริหารที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ในการสร้างภูมิคุ้มกันสำหรับคนปฏิบัติ ปฏิบัติชอบ ได้ทำงานให้บังเกิดประโยชน์สุขของประชาชนในท้องถิ่น และไม่ทำให้คนในท้องถิ่นเกิดความคลางแคลงใจในการทำงานของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งจะเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันไม่ให้เกิดการใช้อำนาจหน้าที่ในการบริหารราชการโดยมิชอบได้อีกทางหนึ่งด้วย โดยจะบรรลุผลได้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความมีประสิทธิภาพของการดำเนินการตามโครงการ กิจกรรม หรือการดำเนินการอื่นใด ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะได้กำหนดให้มีขึ้น และสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในแต่ละมิติของแผนป้องกันการทุจริตด้วย

การที่ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะแสดงให้เห็นว่ามีเจตจำนงทางการเมืองในการต่อต้านการทุจริตอย่างแท้จริงนั้น จะต้องนำเจตจำนงนั้นไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

รายละเอียดกรอบการจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริตสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ภาพรวม)

